

Aleksandra Jarczewska

ORCID 0000-0002-2565-6247

Stany Zjednoczone 2024: Ameryka i świat w cieniu wyborów prezydenckich

Rok 2024 był wyjątkowy nie tylko dla Stanów Zjednoczonych, lecz także dla całego świata. W skali globalnej przeprowadzono ponad 60 procesów wyborczych¹, jednak niewątpliwie do najistotniejszych należały wybory prezydenckie w Stanach Zjednoczonych. W związku z trwającą ponad rok kampanią wyborczą sytuacja w USA była niezwykle napięta, a działania administracji, zarówno w zakresie polityki wewnętrznej, jak i zagranicznej, zostały podporządkowane głównie potrzebom wyborczym. Prezydent Joe Biden i jego administracja koncentrowali się na wdrażaniu aktualnej polityki oraz równoległym prowadzeniu kampanii wyborczej. Taka sytuacja, w połączeniu z licznymi problemami o zasięgu międzynarodowym (tj. wojna w Ukrainie, wojna w Strefie Gazy, niestabilność na Bliskim Wschodzie, napięte relacje z Chinami oraz budowanie przeciwwagi dla USA w ramach BRICS+), doprowadziła do spowolnienia wielu procesów i projektów, a także do stagnacji w sferze legislacji. Ponadto, niezależnie od korzystnej sytuacji makroekonomicznej w USA, nastroje konsumenckie pozostawały pesymistyczne, co miało istotny wpływ na wyniki wyborów. Choć kampania wyborcza zapowiadała się na niezwykle trudną i intensywną, nikt nie spodziewał się dwóch prób zamachu na Donalda Trumpa oraz bezprecedensowej i ryzykownej wymiany kandydatury Joego Bidena na Kamalę Harris niemal na finiszu kampanii, co ostatecznie nie

¹ Procesy wyborcze odbyły się w ponad 60 krajach (plus także wybory do Parlamentu UE) i objęły swoim zasięgiem niemal połowę ludności świata (około 4 mld ludzi). Zob. np.: R. Wike, M. Fagan, L. Clancy, „Global elections in 2024: What we learned in a year of political disruption”, Pew Research Center (blog), 11 grudnia 2024 r., <https://www.pewresearch.org> (dostęp: 10.03.2025); K. Ewe, „Elections around the world in 2024”, *Time*, 28 grudnia 2023 r., <https://time.com/>; Statista, „Topic: Global elections in 2024”, Statista, stan z dnia 18 lutego 2025 r., <https://www.statista.com>. Oprócz głosowań wynikających z kalendarza wyborczego odbyły się także niespodziewane wybory parlamentarne we Francji; podobna sytuacja nastąpiła w Niemczech, gdzie pod koniec grudnia 2024 r. został rozwiązany parlament i rozpisano wybory na luty 2025 r. (dostęp do wszystkich materiałów online w tym rozdziale między listopadem 2024 a lutym 2025 r., o ile nie zaznaczono inaczej; w tekście podano także dostęp do głównych adresów stron źródłowych, aby uniknąć powtarzania tytułów w linkach).

przyniosło Demokratom zwycięstwa. Natomiast wygrana Donalda Trumpa w głosowaniu powszechnym oraz elektorskim, a także uzyskanie większości przez Republikanów w obu izbach Kongresu otworzyły drogę do realizacji obietnic wyborczych i wizji „nowego złotego wieku Ameryki”².

Sytuacja wewnętrzna i polityka zagraniczna w cieniu wyborów w USA

Amerykańska polityka krajowa i zagraniczna w 2024 r. była niemal całkowicie podporządkowana procesowi wyborczemu – zarówno z uwagi na wybory prezydenckie i do Kongresu, jak i szereg procesów wyborczych na poziomie stanowym. Przygotowania do wyborów prezydenckich i kongresowych w USA przebiegały w bardzo nerwowej oraz napiętej atmosferze. Od początku kampanii wyborczej w 2023 r. oraz przez cały proces prawyborów urzędujący prezydent Joe Biden oraz byli Donald Trump byli niekwestionowanymi faworytami do nominacji na kandydatów w wyborach prezydenckich. Oprócz trudów związanych z kampanią wyborczą obaj musieli radzić sobie z ogromną presją. Pierwszy ze względu na nieustanną krytykę, wysiłki Republikanów w Kongresie związane z hamowaniem inicjatyw Demokratów i dochodzenia prokuratorskie w sprawie niewłaściwego przechowywania tajnych dokumentów. Drugi głównie z powodu czterech aktów oskarżenia i ostatecznego uznania go za winnego stawianych mu 34 zarzutów w sprawie o malwersacje finansowe przeprowadzonej w nowojorskim sądzie w trakcie kampanii wyborczej 2016 r.³. Dodatkowym obciążeniem dla obu kandydatów, ale z pewnością bardziej dla urzędującego prezydenta, był wiek i stan zdrowia, które budziły poważne wątpliwości wśród wyborców – Biden miał w 2024 r. 82 lata, Trump 78 lat.

Zaangażowanie polityków w kampanię wyborczą oraz ostre podziały polityczne skutkowały brakiem możliwości porozumienia ponad podziałami i negatywnie wpływały na proces legislacyjny. Niemniej należy podkreślić, że w 2024 r. Kongres uchwalił kilkakrotnie więcej ustaw niż w poprzednim roku. Niezależnie jednak od zwiększenia efektywności prac w 2024 r. 118. Kongres Stanów Zjednoczonych (z niewielką przewagą Republikanów w Izbie Reprezentantów oraz niemal równym podziałem głosów w Senacie) okazał się najmniej produktywny od lat 80. Wydał zaledwie około 150 ustaw w ciągu dwuletniej kadencji (w porównaniu z 350 ustawami uchwalonymi przez poprzedni, 117. Kongres, w którym obie izby kontrolowane były przez Demokratów)⁴. Jedną z najważniejszych ustaw, nad którą prace trwały miesiącami i powodowały ogromne

² Cytat z przemówienia inauguracyjnego drugiej kadencji Donalda Trumpa: „The future is ours, and our golden age has just begun”, White House, *The Inaugural Address, Remarks*, 20 stycznia 2025 r., <https://www.whitehouse.gov/>.

³ Sprawa dotyczyła ukrywania płacenia za milczenie aktorki porno Stormy Daniels. Zob. np. M.R. Sisak et al., „Guilty: Trump becomes first former US president convicted of felony crimes”, AP News, 30 maja 2024 r., <https://apnews.com>.

⁴ A. Solender, „The 118th Congress passed the fewest laws in decades”, *The Axios*, 30 grudnia 2024 r., <https://www.axios.com>.

napięcia polityczne, był tzw. pakiet uzupełniający w sferze bezpieczeństwa narodowego. Ostatecznie został on przyjęty w kwietniu 2024 r. i zatwierdzono w nim około 95 mld USD na: dodatkową pomoc dla Ukrainy (60,8 mld USD), pomoc wojskową dla Izraela i humanitarną dla Palestyńczyków (26 mld USD), zakup broni dla Tajwanu i wzmocnienie bezpieczeństwa w regionie Azji i Pacyfiku (8 mld USD)⁵. Z uwagi na problemy z zatwierdzaniem aktów legislacyjnych w Kongresie prezydent korzystał (jak i w poprzednich latach) z porozumień wykonawczych jako narzędzia wspomagającego sprawowanie władzy, wydając dziewiętnaście tego typu aktów prawnych w 2024 r. (oraz dodatkowo trzynaście w okresie od 3 do 19 stycznia 2025 r.)⁶. Natomiast podczas całej prezydentury prezydent Biden wydał 162 rozporządzenia wykonawcze w porównaniu z 220 aktami prezydenta Trumpa w pierwszej kadencji⁷.

Na niską efektywność działań politycznych w 2024 r. nakładały się także problemy międzynarodowe, które dodatkowo dzieliły polityków amerykańskich. Głównym polem konfliktów między Demokratami a Republikanami była wojna w Ukrainie oraz kwestia pomocy wojskowej dla tego kraju, będąca jednym z priorytetów w amerykańskiej polityce zagranicznej od 2022 r. W 2024 r. administracja Bidena koncentrowała się na działaniach dyplomatycznych oraz kontynuowała wysiłki na rzecz zatwierdzenia przez Kongres kolejnych pakietów pomocowych dla Ukrainy, co spotykało się, jak pokazano powyżej, ze sprzeciwem wielu Republikanów⁸. Drugą palącą kwestią była napięta sytuacja na Bliskim Wschodzie, a przede wszystkim wojna między Izraelem a Hamasem. Bezprecedensowy atak Hamasu na Izrael 7 października 2023 r. oraz ostra i gwałtowna odpowiedź odwetowa Izraela spowodowały liczne ofiary śmiertelne wśród ludności Strefy Gazy (45 tys. ofiar, w tym większość cywilów) oraz zaostrzenie sytuacji międzynarodowej na Bliskim Wschodzie⁹. Nakładały się na to bezpośrednie starcia Izrael-Hezbollah oraz wzrost napięcia między Izraelem a Iranem udzielającym wsparcia Hamasowi i Hezbollahowi. Sytuacja była szczególnie trudna dla Demokratów, którzy z jednej strony związani byli bliskim sojuszem z Izraelem oraz zobowiązaniami do dostarczania

⁵ C.M. Keys, L.A. Nicastro, „FY2024 National Security Supplemental Funding: Defense Appropriations”, Congressional Research Service, 25 kwietnia 2024 r., <https://crsreports.congress.gov>.

⁶ Federal Register, „Executive Orders – Joe Biden”, stan z dnia 14 lutego 2025 r., <https://www.federalregister.gov>.

⁷ Federal Register, „Executive Orders – view all Presidential Documents”, stan z dnia 14 lutego 2025 r., <https://www.federalregister.gov>.

⁸ W sumie w latach 2022–2024 USA przekazały Ukrainie ponad 114 mld USD pomocy; a ponad połowę tej kwoty stanowiła pomoc wojskowa. Dane na podstawie: Ukraine Support Tracker. A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine, Kiel Institute for the World Economy, dane dotyczą okresu styczeń 2022 – grudzień 2024, <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker>.

⁹ Liczba ofiar różni się w zależności od źródeł. Zob. np.: Statista, „Israel & Palestinian territories: Number of fatalities & injuries caused by the Israel & Hamas war 2023”, Statista, <https://www.statista.com> (dostęp: 13.02.2025).

broni oraz pomocy dla tego państwa, a z drugiej znaleźli się pod ogromną presją opinii publicznej potępiającej brutalną reakcję i odwet Izraela. W efekcie Demokraci nie byli w stanie przedstawić jasnego stanowiska w tej kwestii, co w konsekwencji spowodowało podziały w partii oraz niezadowolenie ze strony wielu grup, w tym np. przedstawicieli mniejszości arabskiej w USA oraz części diaspory żydowskiej. Ponadto wielu młodych wyborców, szczególnie amerykańskich studentów, brało udział w antyizraelskich protestach na wielu kampusach uniwersyteckich w USA (sytuacja była podobna do 1968 r. i protestów przeciw wojnie w Wietnamie)¹⁰. W odniesieniu do trzeciego głównego problemu międzynarodowego, jakim były relacje z Chinami i zagrożenie atakiem na Tajwan, panował jednak względny konsensus partyjny co do obranego kursu wobec Państwa Środka (tj. prowadzenie podstawowego dialogu, rywalizacja gospodarcza z elementami współpracy oraz utrzymanie gwarancji dla Tajwanu przy jednoczesnym ograniczaniu wpływów Chin w regionie). W efekcie, w przeciwieństwie do poprzednich kampanii, kwestia chińska nie znalazła się wśród głównych tematów wyborczych.

Bez wątpienia jednak w 2024 r. najbardziej gorącym oraz polaryzującym scenę polityczną tematem (funkcjonującym na styku polityki krajowej i zagranicznej) była kwestia migracji – i to zarówno tej legalnej, jak i nielegalnej. Republikanie oskarżali Demokratów o brak efektywnej polityki migracyjnej, która skutkowałą przekraczaniem południowej granicy przez miliony nielegalnych imigrantów (2,8 mln między 2023 i 2024 r.)¹¹, stanowiących ich zdaniem zagrożenie dla bezpieczeństwa państwa oraz dla obywateli amerykańskich. Jedną z kluczowych inicjatyw administracji Bidena w 2024 r. były wielomiesięczne prace nad dwupartyjną ustawą, która miała na celu wzmocnienie południowej granicy przez ograniczenie zachęt dla imigrantów i tym samym zmniejszenie ich napływu do USA. Zatwierdzenie ustawy było jednak blokowane przez naciski ze strony Trumpa i jego współpracowników, którzy obawiali się, że jej uchwalenie zamknęłoby możliwość wykorzystania imigracji jako jednego z głównych tematów kampanii wyborczej¹². Wobec braku postępów w Kongresie 4 czerwca 2024 r. Joe Biden wydał rozporządzenie wykonawcze, aby zamknąć granicę, jeśli liczba osób przekraczających ją nielegalnie osiągnie średnio 2500 dziennie w danym tygodniu, co natychmiastowo ograniczyło napływ nielegalnych imigrantów do USA¹³.

¹⁰ Zob. np. M. Piotrowski, P. Sasnal, „Amerykanie wobec podejścia władz USA do wojny Izraela z Hamasem”, *Biuletyn PISM* 2024, nr 82 (2902), <https://pism.pl>.

¹¹ M. Gross et al., „Census Bureau improves methodology to better estimate increase in net international migration”, *Census.gov*, 19 grudnia 2025 r., <https://www.census.gov>.

¹² E. Hammond et al., „Senate GOP blocks bipartisan border deal and foreign aid package in key vote”, *CNN*, 7 lutego 2024 r., <https://www.cnn.com>.

¹³ US Department of Homeland Security, „Fact Sheet: Presidential proclamation to suspend and limit entry and joint DHS-DOJ interim final rule to restrict asylum during high encounters at the southern border”, 4 czerwca 2024 r., <https://www.dhs.gov>.

Kolejną kluczową kwestią w roku wyborczym była gospodarka. W 2024 r. odnotowano wzrost PKB na poziomie 2,3%, niskie bezrobocie (4,2%), także niską inflację (2,9%), ponadto ceny nieruchomości pozostawały na wysokim poziomie, a ceny akcji na giełdzie wzrosły o ponad 20%¹⁴. Jednocześnie nie można było pominąć deficytu budżetowego w wysokości 1,8 bln USD w 2024 r. oraz stale rosnącego zadłużenia publicznego szacowanego na 36 bln USD na koniec roku¹⁵. Dobre wskaźniki makro (poza kwestią zadłużenia i deficytu budżetowego) nie przekładały się jednak na pozytywny odbiór kondycji gospodarczej na poziomie mikro i polepszenie nastrojów konsumenckich wśród Amerykanów. W badaniach Pew Research Center z połowy 2024 r. mniej niż ¼ ankietowanych (23%) oceniała kondycję gospodarki amerykańskiej jako doskonałą lub dobrą¹⁶, a według badań Gallupa wskaźnik zaufania konsumenckiego wyniósł minus 26 punktów (w skali +100/-100)¹⁷. Ponadto wśród ankietowanych przez Gallupa ponad połowa (52%) twierdziła, że zarówno im, jak i ich rodzinom powodziło się gorzej niż cztery lata temu (39% uznało, że lepiej, a 9% zadeklarowało, że jest mniej więcej tak samo)¹⁸. Pogłębiającym się od lat problemem były także zwiększające się nierówności dochodowe w USA oraz rosnąca przepaść między najbogatszymi a najbiedniejszymi Amerykanami¹⁹. Według danych na koniec 2023 r. 1% najbogatszych, których majątki stale rosły od czasów pandemii COVID-19, kontrolował 30% bogactwa narodowego (a odpowiednio 10% kontrolowało aż 67% bogactwa USA)²⁰. Ponadto powolny wzrost płac wśród zarabiających średnio i najmniej, a także wzrost cen podstawowych produktów (benzyna, ceny mieszkań, żywność) w ostatnich latach skutkowały narastającymi problemami gospodarstw domowych w postaci

¹⁴ Bureau of Economic Analysis, „Gross Domestic Product, 4th quarter and year 2024 (advance estimate)”, 30 stycznia 2025 r., <https://www.bea.gov>; Trading Economics, „US inflation rate”, <https://tradingeconomics.com> (dostęp: 14.02.2025); US Bureau of Labor Statistics, „Unemployment rate changed little at 4.2 percent in November 2024”, 16 grudnia 2024 r., <https://www.bls.gov>.

¹⁵ Bipartisan Policy Center, „Deficit tracker”, 18 lutego 2025 r., <https://bipartisanpolicy.org>; US Debt Clock, dane z 18 lutego 2025 r., <https://www.usdebtclock.org>.

¹⁶ R. Nadeem, „Views of the nation's economy”, Pew Research Center (blog), 23 maja 2024 r., <https://www.pewresearch.org>; R. Cummings, B. Harris, N. Mahoney, „The paradox between the macroeconomy and household sentiment”, Brookings Institute, 24 października 2024 r., <https://www.brookings.edu>.

¹⁷ Gallup Economic Confidence Index podsumowuje oceny Amerykanów dotyczące obecnych warunków gospodarczych (procent doskonałych/dobrych minus procent słabych) i perspektyw gospodarczych (procent poprawiających się minus procent pogarszających się). Jego teoretyczny zakres wynosi od -100 do +100 (M.C. Evans, „Majority of Americans feel worse off than four years ago”, Gallup, 18 października 2024 r., <https://news.gallup.com>).

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Congressional Budget Office, „The distribution of household income in 2021”, 11 września 2024 r., <https://www.cbo.gov>.

²⁰ E. Pringle, „Over the past 30 years the U.S.'s top 1% got richer, and now hold nearly a third of the nation's wealth”, *Fortune*, 8 października 2024 r., <https://fortune.com>; H. Kozieł, „Najbogatszy 1 procent Amerykanów ma prawie 45 bln dolarów. Dzięki zwwyżce cen akcji”, *Parkiet*, 29 marca 2024 r., <https://www.parkiet.com>.

ubojenia, braku możliwości spłacania kredytów, a w skrajnych przypadkach bezdomności. Wzrastało zadłużenie gospodarstw amerykańskich, które pod koniec 2024 r. wynosiło 18,4 bln USD²¹. W efekcie subiektywne odczucia konsumentów w odniesieniu do sytuacji gospodarczej w USA były raczej negatywne, co, jak się później okazało, miało kluczowe znaczenie dla wyników wyborczych w 2024 r. W badaniu przeprowadzonym przez ekspertów Brookings Institution wskazano, że możliwymi przyczynami tego rozdzźwięku mogły być: trwały wpływ inflacji²², stronniczość mediów i dezinformacja oraz wpływ preferencji politycznych²³.

Niezależnie więc od dość dobrej kondycji amerykańskiej gospodarki ogólne odczucia i nastroje społeczne w USA były dalekie od optymistycznych, co przekładało się na brak poparcia dla rządzących (niskie notowania prezydenta i wiceprezydenta – w obu przypadkach na poziomie średnio nieco ponad 40% w roku wyborczym²⁴) oraz wzmacniało pragnienie zmiany politycznej. Niezadowolenie społeczne oraz frustrację wyborców pogłębiały także ostre podziały społeczne i polityczne (tj. narastająca od lat polaryzacja w wielu podstawowych kwestiach²⁵), jak również nasilające się negatywne procesy: ubożenie społeczeństwa, kryzys opioidowy (który w ostatnich latach powodował śmierć ponad 100 tys. Amerykanów rocznie²⁶) czy pogłębiający się kryzys bezdomności (wzrost liczby bezdomnych o 30% w ciągu kadencji Bidena²⁷).

Wszystkie te kwestie okazały się kluczowe dla procesu wyborczego, który rozpoczął się już w 2023 r. wyścigiem o nominację w prawyborach. W obozie Demokratów prawyborcy były tylko formalnością, gdyż w przypadku ponownego kandydowania urzędującego prezydenta wybór kandydata jest

²¹ L. Juncic, „Zadłużenie amerykańskich gospodarstw domowych wzrosło do 18,04 bln USD w IV kw. 2024 r.”, Investing.com, 13 lutego 2025 r., <https://pl.investing.com>.

²² Niezależnie od niskiego poziomu inflacji w 2024 r. Amerykanie nadal odczuwali wzrost cen podstawowych produktów i cen paliw z lat poprzednich, co skutkowało wzrostem kosztów życia i negatywnie wpływało na ich ogólne postrzeganie sytuacji ekonomicznej oraz większe niezadowolenie z rządzących. Zob. np. C. Goudreau, „The impact of inflation on the 2024 presidential election”, The Hub, Johns Hopkins University, 20 listopada 2024 r., <https://hub.jhu.edu>.

²³ R. Cummings, B. Harris, N. Mahoney, op. cit.

²⁴ Gallup, „Presidential approval ratings – Joe Biden”, według danych z 5 lutego 2025 r.; Gallup, „At 45%, Harris’ approval rating is higher than Biden’s”, 16 października 2024 r., oba źródła: <https://news.gallup.com>.

²⁵ Zob. też pogłębione analizy problemu polaryzacji w USA: A. Kohut, *Ameryka: Dom podzielony*, wyd. 1, Szczeliny, Kraków 2022; Ł. Pawłowski, *Stany Podzielone Ameryki*, Znak Horyzont, Kraków 2024; E. Klein, *Why We’re Polarized*, First Avid Reader Press, New York 2021; J. Kornacki, „Słowo o kondycji społeczeństwa amerykańskiego AD 2024”, Wszystko co najważniejsze (blog), 3 stycznia 2025 r., <https://wszystkoconajwazniejsze.pl>.

²⁶ A. Terr, „U.S. drug overdose deaths down 21.7% from 2023 to 2024”, Progressive Policy Institute, 29 stycznia 2025 r., <https://www.progressivepolicy.org>.

²⁷ Rzeczpospolita/Reuters/AP, „Rekordowo wysoki wzrost bezdomności w USA. Coraz więcej bezdomnych rodzin”, 28 grudnia 2024 r., <https://www.rp.pl>.

oczywisty. Joe Biden zapowiedział swój start już w kwietniu 2023 r., a formalna nominacja miała nastąpić w sierpniu na Konwencji Demokratycznej w Chicago. Jednak wobec bardzo słabego występu urzędującego prezydenta w pierwszej debacie (27 czerwca 2024 r.), Demokraci podjęli działania na rzecz przekonania Bidena do rezygnacji. Ostatecznie prezydent zrezygnował 21 lipca, jednocześnie wskazując urzędującą wiceprezydent Kamalę Harris jako najlepszą kandydatkę na jego miejsce. Formalnie Kamala Harris wraz z Timem Walzem jako kandydatem na wiceprezydenta zostali zatwierdzeni podczas Konwencji Demokratycznej w Chicago (19–22 sierpnia 2024 r.).

W prawyborach republikańskich wzięło udział znacznie więcej kandydatów, wśród których oprócz zdecydowanego faworyta Donalda Trumpa liczyła się w zasadzie tylko trójka: Nikki Haley, Ron DeSantis, oraz Vivek Ramaswamy. Formalnie Trump wygrał 54 z 56 prawyborów, co dało mu pewność nominacji. Najbardziej dramatycznym wydarzeniem kampanii była próba zamachu na Donalda Trumpa przeprowadzona 13 lipca na wiecu w miejscowości Butler w Pensylwanii. Zginął uczestnik wiecu, a były prezydent został ranny w ucho. Wydarzenie to miało kluczowe znaczenie dla całego procesu wyborczego, pokazując siłę i determinację kandydata, który nie tylko nie wycofał się z wyścigu, ale, jak sam twierdził, zyskał nową motywację do walki o fotel prezydenta²⁸. Ostatecznie Donald Trump i wybrany na kandydata na wiceprezydenta J.D. Vance zostali oficjalnie zatwierdzeni podczas Konwencji Republikańskiej w Milwaukee (15–18 lipca 2024 r.). Istotną postacią wyborów był również Robert F. Kennedy Jr – bratanek Johna F. Kennedy’ego, który początkowo występował jako kandydat niezależny, jednak w końcowej fazie kampanii wycofał się i poparł Donalda Trumpa, ten zaś (w przypadku wygranej) obiecał mu stanowisko sekretarza w Departamencie Zdrowia.

Kampania wyborcza w 2024 r. była niezwykle brutalna, polaryzująca, z bardzo dużym udziałem mediów społecznościowych oraz wykorzystaniem sztucznej inteligencji (AI) do kreowania i dystrybucji przekazów wyborczych. Była to także jedna z najdroższych kampanii prezydenckich w historii USA, w ramach której wydano około 3,5 mld USD, z czego znacznie więcej po stronie Demokratów²⁹. Ponadto najbardziej hojna okazała się grupa tzw. tech-miliarderów (a wśród nich przede wszystkim Elon Musk), którzy wsparli ogromnymi kwotami Donalda Trumpa³⁰, co po wyborach od razu

²⁸ A. Dąbrowski, M. Piotrowski, „Próba zabójstwa Donalda Trumpa”, PISM, 15 lipca 2024 r., <https://pism.pl>. Druga próba zamachu na D. Trumpa (16 września 2024 r.) została udaremniona przez funkcjonariuszy Secret Service.

²⁹ Kwoty różnią się w zależności od źródeł. Zob. np. S. Learner, „Donald Trump and Kamala Harris spend \$3.5bn in most expensive presidential election”, *Financial Times*, 5 listopada 2024 r., <https://www.ft.com>.

³⁰ T. Markiewka, „Skąd się biorą miliardy dolarów na kampanię wyborczą w USA?”, OKO.press, 2 listopada 2024 r., <https://oko.press>.

wielokrotnie się zwróciło. Większość pozyskanych środków oba sztaby wyborcze przeznaczyły na kampanie w siedmiu stanach „wahających się”, których wyborcy zdecydowali o wyniku głosowania³¹. Głównymi tematami kampanii były natomiast: gospodarka i kwestie migracyjne w kontekście bezpieczeństwa, na które „postawili” Donald Trump i Republikanie, jak również aborcja, kwestie społeczne i tożsamościowe, które stały się osią kampanii Demokratów.

Ostateczne wyniki wyborów (zob. tabela 1), które odbyły się 5 listopada 2024 r., okazały się jednak dość dużym zaskoczeniem, gdyż zdecydowana większość sondaży wskazywała na bardzo bliski wynik. Donald Trump wygrał nie tylko w kolegium elektorskim (312 do 226 głosów), lecz także w głosowaniu powszechnym (49,8% do 48,3%, otrzymując ostatecznie około 2 mln głosów więcej niż Kamala Harris)³². Ponadto były prezydent wygrał we wszystkich siedmiu stanach „wahających się”, co wydawało się niemożliwe do osiągnięcia³³. Porażka Demokratów była tym bardziej dotkliwa, że w wyborach do Kongresu utracili oni większość w Senacie (tracąc 4 mandaty), a Republikanie utrzymali większość w Izbie Reprezentantów mimo utraty 1 mandatu (zob. tabela 2). W rezultacie prezydent może liczyć na poparcie obu izb Kongresu. W Sądzie Najwyższym konserwatywni sędziowie mają znaczącą przewagę 6 do 3 głosów (przy czym trzech sędziów zostało nominowanych przez Donalda Trumpa podczas jego pierwszej kadencji).

Tabela 1

Wyniki wyborów prezydenckich w Stanach Zjednoczonych w 2024 r.

Kategoria	Kamala Harris (Demokratka)	Donald Trump (Republikanin)
Głosy elektorskie	226	312
Liczba popierających stanów	19 + Dystrykt Kolumbii	31
Głosy wyborców w liczbach	75 017 613	77 302 580
Głosy wyborców w procentach	48,3	49,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie: „Election results 2024”, CNN (aktualizacja z dnia 12 grudnia 2024 r.), <https://edition.cnn.com>.

Przegrana Bidena i Harris, choć dotkliwa na poziomie indywidualnym, była jednak przede wszystkim porażką Partii Demokratycznej, która wykazała znaczącą słabość w tych wyborach. Brak jasno wyrażonego programu oraz

³¹ Stany „wahające się” (*swing states*) w 2024 r. to: Arizona, Georgia, Nevada, Karolina Północna, Michigan, Pensylwania i Wisconsin.

³² Np. „Election results 2024”, CNN (aktualizacja z dnia 12 grudnia 2024 r.), <https://edition.cnn.com>; „US presidential election results 2024”, BBC News, <https://www.bbc.com>.

³³ We wszystkich wygrał minimalną różnicą głosów.

skupienie się na kwestiach tożsamościowych i aborcji okazały się błędem w stosunku do oczekiwań elektoratu, dla którego dużo ważniejsze były, eksponowane przez Republikanów, sprawy gospodarki i bezpieczeństwa. Wyniki wyborów pokazały jednoznacznie, że Demokraci potrzebują nowego, młodego i charyzmatycznego lidera lub liderki, zasypania wewnętrznych podziałów oraz nowej strategii dotarcia do wyborców. Od tego, jak szybko rozwiążą te problemy, zależeć będzie w dużym stopniu druga część kadencji Donalda Trumpa. Utrata kontroli nad Kongresem w efekcie wyborów połowy kadencji w 2026 r. z pewnością utrudniłaby zaplanowane przemiany i zahamowała wiele pomysłów tej administracji, chociaż na razie nic nie zapowiada takiej zmiany.

Tabela 2

Skład 119. Kongresu USA (kadencja od 3 stycznia 2025 r. do 3 stycznia 2027 r.)

119. Kongres	Partie	Izba Reprezentantów		Senat	
		Liczba miejsc (435)	Udział (%)	Liczba miejsc (100)	Udział (%)
Stan na styczeń 2025 r.	Demokraci	215 (+1)**	49,5	45 (–4)**	47,5*
	Republikanie	218 (–1)**	50,5	53 (+4)**	52,5
	Niezależni	–		2 (z dem.*)	
	Wakaty	2		–	

* Senatorzy niezależni głosują zazwyczaj z Demokratami i dlatego zaliczani są do tej grupy w udziale procentowym.

** W nawiasach podano zmiany w stosunku do poprzednich wyborów.

Źródło: opracowanie jak w tabeli 1.

Okres przejściowy – przyspieszenie w stronę „nowego złotego wieku Ameryki”

Czas od ogłoszenia wyników wyborów (6 listopada 2024 r.) do dnia inauguracji nowego prezydenta (20 stycznia 2025 r.), czyli formalny okres przejściowy (ang. *transition period*) w USA, charakteryzował się z jednej strony zdecydowanym zmniejszeniem aktywności pokonanego duetu prezydenckiego Biden–Harris, z drugiej natomiast niebywałą mobilizacją do działania Donalda Trumpa i jego współpracowników – zarówno w polityce krajowej, jak i w sprawach międzynarodowych.

W zasadzie można było odnieść wrażenie, że odchodząca administracja niemal całkowicie oddała pole swoim następcom. Niezależnie jednak od niewielkiej aktywności medialnej jej przedstawiciele pracowali nad zamknięciem głównych tematów i projektów oraz zabezpieczeniem przyszłości. Najważniejsze były: kwestia uspokojenia sytuacji na Bliskim Wschodzie i negocjacje z Izraelem

dotyczące zawieszenia ognia w Strefie Gazy, odpowiedź na zmianę reżimu w Syrii; jak również działania wobec Ukrainy – tj. zwiększenie dostaw broń, zezwolenie na użycie pocisków dalekiego zasięgu i zapewnienie dalszej pomocy dla tego kraju. W okresie tym prezydent Biden odbył także dwie ostatnie podróże zagraniczne. W dniach 17–19 listopada udał się po raz pierwszy w czasie swej prezydentury do Ameryki Łacińskiej i uczestniczył w szczycie APEC w Limie oraz w szczycie G20 w Rio de Janeiro. Wizyty te, mimo spotkań z głównymi przywódcami światowymi oraz omawiania wielu istotnych kwestii (tj. konflikty międzynarodowe, klimat i inne problemy globalne, handel, inwestycje), nie skutkowały żadnymi przełomowymi decyzjami³⁴. W ostatnią podróż zagraniczną w roli prezydenta Joe Biden wybrał się w dniach 2–4 grudnia do Afryki, gdzie odwiedził Angolę w celu promowania inwestycji amerykańskich oraz budowania przeciwwagi dla coraz bardziej aktywnych Chin w regionie³⁵. Najbardziej kontrowersyjną kwestią w ostatnich tygodniach urzędowania był jednak szereg ułaskawień zatwierdzonych przez prezydenta. Najpierw akt łaski wobec własnego syna – Huntera, następnie w grudniu największa seria ułaskawień i złagodneń kar w historii (około 1,5 tys. złagodneń wobec skazanych za drobne przestępstwa i 39 ułaskawień jednego dnia³⁶), a w dniu inauguracji Donalda Trumpa prewencyjne ułaskawienia dla całej rodziny i najbliższych współpracowników. Szczególnie ostatnie działania wywołały liczne kontrowersje i słowa krytyki wobec odchodzącego prezydenta, i to nie tylko ze strony Republikanów, lecz także Demokratów i sympatyków Bidena.

W tym samym czasie prezydent elekt i towarzysząca mu nowa ekipa, na fali zwycięskiego entuzjazmu, przystąpili do intensywnych działań, przyćmiewając aktywności jeszcze urzędującej administracji. Media zdominowane zostały informacjami dotyczącymi licznych wizyt ważnych gości w posiadłości Donalda Trumpa Mar-a-Lago, relacjami z wystąpieniami i zapowiedziami głównych pomysłów i inicjatyw, które miały być realizowane już od dnia inauguracji. Uwagę przykuwały także propozycje składu osobowego nowej administracji (tabele 3 i 4). Na najbliższych współpracowników w drugiej kadencji Donald Trump wybrał osoby najbardziej sprawdzone i zaufane (które wspierały go bezwarunkowo w ostatnich latach), a także ludzi rywalizacji i mediów oraz biznesu (miliarderów i multimilionerów). Przybliżona zsumowana wartość majątków członków gabinetu 47. prezydenta jest ponad

³⁴ M. Cassinelli, C. Costello, „As Biden bids farewell, Xi advances China’s influence in Latin America at the APEC Summit in Peru”, Atlantic Council (blog), 13 listopada 2024 r., <https://www.atlanticcouncil.org>.

³⁵ W. Weissert, „WATCH: Biden says U.S. ‘all in’ on Africa during Angola visit meant to counter China”, PBS News, 3 grudnia 2024 r., <https://www.pbs.org>.

³⁶ B. Hlebowicz, „Biden łaskawy. Odchodzący prezydent USA pobił rekord ułaskawień w ciągu jednego dnia”, 13 grudnia 2024 r., <https://wyborcza.pl>.

60 razy większa od majątku administracji Joego Bidena³⁷. Świadczy to o postępującej oligarchizacji rządu amerykańskiego oraz niesie ze sobą ryzyko licznych konfliktów interesów czy podporządkowania administracji potrzebom

Tabela 3

Członkowie administracji Donalda Trumpa – stanowiska gabinetowe („rząd” USA)

Stanowisko	Kandydat	Wcześniejsza funkcja
Departament Stanu	Marco Rubio	b. senator USA
Departament Obrony	Pete Hegseth	b. żołnierz i korespondent Fox News
Departament Bezpieczeństwa Wewnętrznego	Kristi Noem	b. gubernator Dakoty Południowej
Prokurator Generalna	Pam Bondi	b. prokurator generalna Florydy
Departament Skarbu	Scott Bessent	dyrektor zarządzający funduszu hedgingowego; założyciel i dyrektor generalny Key Square Group LP
Departament Handlu	Howard Lutnick	współprzewodniczący zespołu przejściowego (<i>transition team</i>) i bankier inwestycyjny
Departament Zasobów Wewnętrznych	Doug Burgum	b. gubernator Dakoty Północnej
Departament Rolnictwa	Brook Rollins	b. dyrektor Rady Polityki Wewnętrznej
Departament Pracy	Lori Chavez-DeRemer	b. przedstawicielka w Izbie Reprezentantów
Departament Zdrowia i Opieki Społecznej	Robert F. Kennedy Jr	prawnik i aktywista na rzecz ochrony środowiska
Departament Mieszkalnictwa i Rozwoju Miast	Scott Turner	b. przedstawiciel stanowy
Departament Energii	Chris Wright	b. dyrektor generalny spółki energetycznej Liberty Oilfield Services
Departament Edukacji	Linda McMahon	bizneswoman i zwierzchniczka Small Business Administration w pierwszej kadencji Donalda Trumpa
Departament Transportu	Sean Duffy	b. przedstawiciel w Izbie Reprezentantów
Departament Weteranów	Doug Collins	b. przedstawiciel w Izbie Reprezentantów i rezerwista Sił Zbrojnych USA

Źródło: opracowanie własne na podstawie: K. Watson, C. Yilek, „See the full list of Trump cabinet picks and major White House appointments”, CBS News, 24 grudnia 2024 r., <https://www.cbsnews.com>; J. Kim, K. Yourish, J.C. Lee, „Tracking Trump’s cabinet and staff nominations”, *The New York Times*, 26 grudnia 2024 r., <https://www.nytimes.com>.

³⁷ PAP/Oskar Górzyński/Wszystkoc Najważniejsze/MJ, „Członkowie gabinetu Donalda Trumpa mają ponad 60 razy większy majątek niż administracja Joe Bidena”, Wszystko co najważniejsze (blog), 18 stycznia 2025 r., <https://wszystkocnajwazniejsze.pl>.

Tabela 4

*Członkowie administracji Donalda Trumpa – stanowiska pozagabinetowe**

Stanowisko	Kandydat	Wcześniejsza funkcja
Szefowa personelu Białego Domu	Susie Wiles	wieloletnia bliska współpracownica prezydenta
Doradca ds. bezpieczeństwa narodowego	Michael Waltz	biznesmen, autor i były oficer sił specjalnych armii, przedstawiciel USA w 6. okręgu kongresowym na Florydzie
Radca prezydenta	Alina Habba	prawniczka, rzecznik prawny prezydenta Donalda Trumpa i starszy doradca MAGA, Inc.
DOGE – (Departament Efektywności Rządu)*	Elon Musk (początkowo także Vivek Ramaswamy, który szybko zrezygnował)	tech-biznesmen, najbogatszy człowiek świata z majątkiem ok. 400 mld USD (w zależności od wartości posiadanych akcji)
Urząd ds. Zarządzania i Budżetu (OMB)	Russ Vought	wcześniej pełnił tę funkcję w drugiej połowie pierwszej administracji Donalda Trumpa
Wysoki Przedstawiciel ds. Handlu (USTR)	Jamieson Greer	zastępca USTR Roberta Lighthizera w poprzedniej administracji Donalda Trumpa
Dyrektor Wywiadu Narodowego (DNI)	Tulsi Gabbard	służyła w Gwardii Narodowej i w latach 2013–2021 reprezentowała Hawaje w Izbie Reprezentantów, a następnie w 2022 r. stała się przedstawicielką niezależną
Dyrektor CIA	John Ratcliffe	polityk i prawnik, b. dyrektor Centralnej Agencji Wywiadowczej
Szef FBI	Kash Patel	prawnik, były prokurator federalny i urzędnik pełniący wysokie funkcje w pierwszej administracji Donalda Trumpa
„Car granicy”	Tom Homan	funkcjonariusz organów ścigania i komentator polityczny, który pełnił obowiązki dyrektora U.S. Immigration and Customs Enforcement w pierwszej administracji Donalda Trumpa
„Car krypto”	David Sacks	przedsiębiorca urodzony w RPA
Departament Małego Biznesu	Kelly Loeffler	bizneswoman i polityk
Ambasador USA w ONZ	Elise Stefanik	polityk pełniąca funkcję przedstawicielki USA w 21. okręgu kongresowym Nowego Jorku
Rządowa Agencja Ochrony Środowiska (EPA)	Lee Zeldin	prawnik, polityk i oficer rezerwy armii Stanów Zjednoczonych
Sekretarz prasowa Białego Domu	Karoline Leavitt	amerykańska polityk, autorka przemówień prezydenckich i asystentka sekretarza prasowego podczas pierwszej administracji Donalda Trumpa

* Stanowiska pozagabinetowe nie wymagają zatwierdzenia przez Senat (są to najbliżsi współpracownicy prezydenta).

Źródło: jak w tabeli 3.

tw. wielkiego biznesu³⁸. W przemówieniu pożegnalnym Joe Biden podkreślił zagrożenia związane z powstającym „technologicznym kompleksem przemysłowym”³⁹ i stwierdził, że „dziś w Ameryce kształtuje się oligarchia o ekstremalnym bogactwie, władzy i wpływach, które dosłownie zagrażają całej naszej demokracji”⁴⁰.

Kulminacją tego okresu była inauguracja prezydenta Donalda Trumpa, która odbyła się 20 stycznia 2025 r. w nieco innej konwencji, niż nakazuje amerykańska tradycja. Korzystając z niesprzyjających warunków pogodowych (atak zimy i mrozów w Waszyngtonie), przyszły prezydent wydał decyzję o przeniesieniu ceremonii zaprzysiężenia na Kapitol, a później do waszyngtońskiej hali sportowej Arena One, gdzie odbył się wiec jego zwolenników. Przyjęta konwencja inauguracji, a szczególnie zaprzysiężenie pod kopułą Kapitolu, sprzyjała interpretacjom, że ceremonia przypominała bardziej koronację głowy państwa w obecności najważniejszych gości-wybrańców niż egalitarne zaprzysiężenie przed Kapitołem w obecności tłumów wyborców⁴¹. Świadczyć o tym mogła także skrupulatna selekcja uczestników; znaleźli się wśród nich członkowie najbliższej rodziny, politycy oraz główni darczyńcy w kampanii wyborczej, którzy otrzymali status gości honorowych podczas uroczystości. Szczególną grupę stanowili przedstawiciele tzw. *big tech*, którzy zajęli miejsca tuż za prezydentem, co miało podkreślić ich znaczenie dla nowej administracji⁴².

W dniu inauguracji nowy prezydent rozpoczął zapowiadaną wcześniej realizację taktyki „szoku i trwogi”. Otwierając, jak to podkreślał, „nowy rozdział w amerykańskiej polityce”, podpisał 87 decyzji i rozporządzeń wykonawczych, które dotyczyły wielu spraw jednocześnie – np. migracji, handlu, bezpieczeństwa granic, energetyki i klimatu, ograniczania biurokracji, ułaskawienia uczestników ataku na Kapitol, likwidacji prawa ziemi wobec dzieci imigrantów, przemianowania Zatoki Meksykańskiej na Amerykańską czy kwestii tożsamościowych i kulturowych oraz wielu, wielu innych⁴³. Decyzje

³⁸ Na kwestię oligarchizacji rządu oraz możliwych negatywnych skutków tej sytuacji zwracają uwagę liczni eksperci i komentatorzy. Zob. np. wypowiedzi takich autorów jak: R. Reich, T. Snyder, T. Garton Ash, G. Monbiot, E. Klein.

³⁹ Nawiązał tym samym do słynnego kompleksu militarno-przemysłowego zdefiniowanego przez prezydenta Dwighta Eisenhowera.

⁴⁰ White House, „Remarks by President Biden in a farewell address to the Nation”, Speeches and Remarks, 15 stycznia 2025 r., <https://bidenwhitehouse.archives.gov>.

⁴¹ O wyjątkowości tej inauguracji świadczyło także to, że na jej przygotowanie zebrano ogromną kwotę pochodzącą od darczyńców, z których wielu, pomimo dużych wpłat pieniężnych, z braku miejsc nie mogło dostać się na główne wydarzenia inauguracyjne (w tym przede wszystkim na zaprzysiężenie nowego prezydenta).

⁴² O zagrożeniach związanych z tech-oligarchią w USA i na świecie zob. np. J. Lepiarz, „Timothy Snyder: Elon Musk chce skolonizować Europę”, *Rzeczpospolita*, 16 lutego 2025 r., <https://www.rp.pl>.

⁴³ White House, „The Inaugural Address”, 20 stycznia 2025 r., <https://www.whitehouse.gov>. Zdaniem szwajcarskiej socjolog Jennifer Walter, która powołuje się na teorie medialne i socjologiczne, ogłoszenie tak wielu decyzji jednocześnie ma na celu wywołanie przeciążenia

te bezpośrednio nawiązywały do takich dokumentów programowych jak oficjalny program wyborczy Agenda 47⁴⁴ czy przygotowany przez Heritage Foundation Projekt 2025⁴⁵, od którego Donald Trump starał się dystansować przez całą kampanię.

W kolejnych dniach przystąpiono do realizacji tych decyzji, czego przejawem było np. podjęcie działań w zakresie: masowych deportacji nielegalnych imigrantów, ograniczania wydatków rządowych przez powołanie DOGE (Department of Government Efficiency) i rozpoczęcie zbiorowych zwolnień urzędników państwowych⁴⁶, wprowadzenia ceł, zwiększenia wydobycia w USA gazu ziemnego i ropy z łupków, wypuszczenia z więzień około 1500 skazanych za atak na Kapitol, wycofania się z działań DEI (tj. promowania różnorodności, równości i inkluzyjności), zawieszenia USAID czy CFPB (Consumer Financial Protection Bureau) i wielu innych. W sferze polityki międzynarodowej głównymi wątkami pierwszych tygodni nowej administracji były natomiast: prowokacyjne zapowiedzi włączenia Kanady do USA jako 51. stanu, chęć zakupu Grenlandii od Danii, rozważanie przejęcia kontroli nad Kanałem Panamskim, przedstawienie pomysłu wysiedlenia mieszkańców Strefy Gazy, nałożenie na Kanadę i Meksyk ceł w wysokości 25% i następnie zawieszenie ich na miesiąc czy też ogłoszenie rozpoczęcia procesu negocjacji z Rosją w sprawie Ukrainy bez udziału Europy⁴⁷. W odniesieniu do polityki zagranicznej można więc zadać pytanie: czy w nowej kadencji Donalda Trumpa należy spodziewać się kontynuacji podejścia izolacjonistycznego spod znaku *America First*, czy raczej jej zmodyfikowanej wersji, która będzie nabierać charakteru neoimperialnego w celu realizacji wąsko rozumianych amerykańskich interesów⁴⁸. Mimo ogromnego natłoku wątków i działań w pierwszych tygodniach urzędowania nowej administracji trudno było się jednak doszukać decyzji czy zapowiedzi inicjatyw, które zgodnie z zapowiedziami wyborczymi szybko przełożyłyby się na poprawę warunków życia tzw. zwykłych Amerykanów. Kolejne miesiące będą zatem

informacjami oraz dezorientacji wśród opinii publicznej i mediów. Zob. wpis na portalu Threads: <https://www.threads.net/@itsjenniferwalter/post/DFIu3Q2q-5P>.

⁴⁴ Strona wyborcza D. Trumpa: <https://www.donaldjtrump.com/platform>.

⁴⁵ Więcej informacji zob: Project 2025 Policy Agenda, <https://www.project2025.org/policy/>.

⁴⁶ DOGE nie jest formalnie częścią administracji amerykańskiej, ale ma charakter ciała doradczego przy prezydencie, zachowując dużą swobodę działania.

⁴⁷ Momentem przełomowym była w tym zakresie Monachijska Konferencja Bezpieczeństwa w dniach 14–16 lutego 2025 r., podczas której Stany Zjednoczone reprezentował wiceprezydent J.D. Vance. Wygłosił on historyczne przemówienie, w którym w ostrym tonie skrytykował Europę oraz UE, nie pozostawiając złudzeń, że odtąd priorytetem dla USA będą nie wartości, lecz interesy, a Europa nie będzie już mogła liczyć na bezwarunkowe wsparcie i pomoc USA.

⁴⁸ „The new American imperialism”, *The Economist*, 21 stycznia 2025 r., <https://www.economist.com>; F. Foer, „Emperor Trump’s new map,” *The Atlantic* (blog), 23 stycznia 2025 r., <https://www.theatlantic.com>; J. Colvin, R. Gillies, „Trump, the ‘America First’ candidate, has a new preoccupation: imperialism”, AP News, 9 stycznia 2025 r., <https://apnews.com>.

czasem weryfikacji, czy obietnice wyborcze i podjęte działania przyniosą efekty wyborcom (szczególnie tym spod znaku MAGA), czy też głównym darczyńcom, którzy tak licznie zaszczylili inaugurację prezydenta i podjęli z nim współpracę na rzecz realizacji idei „nowego złotego wieku Ameryki”.

Bilans prezydentury Joego Bidena – czas wielkich planów i niespełnionych nadziei

Prezydentura Joego Bidena, 46. prezydenta USA, która miała być ukoronowaniem jego ponad półwiecznej kariery politycznej, oceniana jest bardzo skrajnie, tak samo jak skrajne są podziały polityczne w USA⁴⁹. Sprawowanie urzędu przez Bidena (2021–2024) przypadło na bardzo trudny okres popandemiczny oraz zaostrzenie sytuacji międzynarodowej z uwagi na dwa wielkie konflikty – wojnę w Ukrainie, wojnę Hamasu z Izraelem oraz napięte relacje z Chinami i potencjalny konflikt w Azji. Pierwsza kwestia wymagała wzmożonych wysiłków na rzecz odbudowy amerykańskiej gospodarki, druga natomiast – zwiększenia amerykańskiego zaangażowania dyplomatycznego i finansowego w świecie. Z wyzwaniem tymi zmierzyła się administracja Bidena, którą można uznać za jedną z najbardziej profesjonalnych i stabilnych w ostatnich dekadach. Składała się głównie z ekspertów i doświadczonych urzędników państwowych, z których wielu już wcześniej pełniło służbę w trakcie dwóch administracji Obama–Biden. Podczas całej kadencji Joego Bidena doszło tylko do dwóch zmian na stanowiskach gabinetowych (sekretarz pracy oraz sekretarz mieszkalnictwa), natomiast większa rotacja odbywała się w bezpośrednim otoczeniu prezydenta, czyli w Białym Domu, i ostatecznie osiągnęła 71%⁵⁰. Stabilność na pozycjach gabinetowych sprzyjała spójności w kształtowaniu i sprawnym wdrażaniu zamierzonych działań. Jednak realizację ambitnej agendy administracji utrudniał rozkład sił w Kongresie. Niezależnie od tego, że przez pierwsze dwa lata kadencji Demokraci cieszyli się skromną większością w obu izbach Kongresu⁵¹, niezwykle trudno było im procedować kolejne ustawy. Natomiast w efekcie wyborów połowy kadencji, mimo odzyskania dwóch miejsc w Senacie, Demokraci stracili większość w Izbie Reprezentantów, co zdecydowanie utrudniło i wydłużyło proces legislacyjny, czyniąc 118. Kongres jednym z najmniej efektywnych w historii USA.

W ramach podsumowania działań tej administracji na stronie Białego Domu przedstawiono sześć głównych, choć nie do końca oczywistych kategorii

⁴⁹ M.K. Updegrave, „The ‘what ifs’ that will haunt Biden’s legacy”, *Time*, 9 listopada 2024 r., <https://time.com>.

⁵⁰ K. Dunn Tenpas, „Tracking turnover in the Biden administration”, Brookings Institute (ostatnia aktualizacja danych 19 marca 2024 r.), <https://www.brookings.edu>.

⁵¹ W Senacie do uzyskania większości często niezbędna była obecność ustawowej przewodniczącej i jednocześnie wiceprezydent Kamali Harris.

(tj. gospodarka; inwestycje; światowe przywództwo; agenda jedności; przywracanie duszy narodu; obietnice złożone, obietnice dotrzymane; Ameryka: naród możliwości), w ramach których wskazano 42 konkretne dokonania⁵². Niezależnie jednak od długiej listy osiągnięć oceny prac administracji Bidena były bardzo różne (głównie warunkowane preferencjami politycznymi, choć i wśród Demokratów nie brakowało krytyków). Wyrazem tego były sondaże poparcia dla prezydenta kształtujące się średnio na poziomie 42% w okresie całej prezydentury⁵³.

Sukcesy administracji Bidena odnoszą się przede wszystkim do sfery wewnętrznej – rewitalizacji gospodarki po pandemii, zmniejszenia bezrobocia przez stworzenie 15 mln miejsc pracy, przywrócenia standardów prowadzenia polityki oraz stabilności funkcjonowania administracji. Plan gospodarczy administracji Joego Bidena zamknięty w sloganie „Build Back Better” – BBB zakładał przede wszystkim odbudowę gospodarki amerykańskiej po pandemii COVID-19⁵⁴, wzmocnienie konkurencyjności, rewitalizację infrastruktury oraz tworzenie miejsc pracy z jednoczesnym uniezależnieniem od Chin. Planem długookresowym miało być rozpoczęcie procesu transformacji ekonomicznej w kierunku gospodarki opartej na odnawialnych źródłach energii (*Green New Deal*). Choć początkowo nie udało się zatwierdzić pakietu ustaw BBB, to w efekcie intensywnych prac i trudnych negocjacji (nie tylko z Republikanami, ale też z politykami demokratycznymi) powstały trzy tzw. megaustawy o kluczowym znaczeniu dla przyszłości amerykańskiej gospodarki. Ustawa infrastrukturalna (*Infrastructure and Investment Jobs Act* – 1 bln USD) zakładała rewitalizację krytycznej infrastruktury amerykańskiej (drogi, mosty, lotniska oraz inne ważne obiekty). *CHIPS and Science Act* (280 mld USD) przewidywał środki na badania naukowe oraz produkcję półprzewodników w USA w celu uniezależnienia od zewnętrznych dostaw mikroprocesorów. Natomiast główna ustawa – *Inflation Reduction Act*⁵⁵, w której przewidziano ulgi podatkowe oraz wydatki inwestycyjne w wysokości niemal 800 mld USD rozłożone na dekadę, miała odpowiadać na zmiany klimatyczne i prowadzić do wielkiej transformacji USA w kierunku gospodarki opartej na odnawialnych źródłach energii. Bez wątplenia gospodarcza agenda Bidena (nazwana bidenomiką) miała innowacyjny oraz progresywny charakter i skutkowałą rozpoczęciem wielu projektów oraz inicjatyw z realizacją przewidzianą na wiele lat (choć nie wiadomo, czy i w jakim stopniu będą one kontynuowane przez kolejną administrację)⁵⁶.

⁵² White House, „The Biden-Harris Record”, bez daty, <https://bidenwhitehouse.archives.gov>.

⁵³ Gallup, „Presidential approval ratings – Joe Biden”, op. cit.

⁵⁴ Odbudowę gospodarki po pandemii miała wesprzeć ustawa *American Rescue Plan* o wartości 1,9 bln USD, która uważana jest też za jedną z przyczyn wzrostu inflacji.

⁵⁵ A. Spannaus, „The Inflation Reduction Act and the rebirth of US industrial policy”, *Aspenia online*, 3 maja 2023 r., <https://aspensiaonline.it>.

⁵⁶ Co ciekawe, wiele inwestycji objęło obszary wiejskie, zamieszkiwane głównie przez wyborców Republikanów, co jednak nie przełożyło się na głosy w wyborach (J. Parilla, G. Haskins,

W sferze polityki zagranicznej realizowanej pod hasłem „America is back” głównym celem administracji Bidena było przywrócenie pozycji USA na arenie międzynarodowej oraz rewitalizacja dyplomacji amerykańskiej, co w dużej mierze się udało⁵⁷. Świadczyło o tym przyjęcie zdecydowanego stanowiska wobec agresji Rosji na Ukrainę, podjęcie się przez USA roli lidera międzynarodowej koalicji około 50 państw oraz organizacja, we współpracy z sojusznikami, pomocy militarnej, ekonomicznej i humanitarnej dla Ukrainy (do końca 2025 r. koalicjanci przekazali jej pomoc o wartości około 240 mld USD, przy czym najwięcej kraje UE – 132 mld USD, a USA – 114 mld USD)⁵⁸. Nastąpiło także odrodzenie i wzmocnienie sojuszy amerykańskich, w tym przede wszystkim NATO, które rozszerzyło się o dwóch nowych członków – Szwecję i Finlandię, oraz sojuszy w Azji – Quad, AUKUS oraz dwustronnych z Koreą Południową czy Japonią.

Wśród kwestii, które najbardziej obciążają administrację Bidena, wskazuje się przede wszystkim te ze sfery polityki zagranicznej lub z nią powiązanych – czyli chaotyczne wycofanie wojsk z Afganistanu w sierpniu 2021 r. oraz brak rozwiązania problemu masowego napływu imigrantów do Stanów Zjednoczonych. Administracji nie udało się także doprowadzić na drodze dyplomatycznej do zakończenia wojny w Ukrainie oraz powstrzymać działań wojennych w Strefie Gazy i ustabilizować sytuacji na Bliskim Wschodzie. Natomiast w odniesieniu do spraw wewnętrznych nie zdołano zrealizować jednej z głównych zapowiedzi wyborczych, którą miało być pojednanie podzielonego narodu amerykańskiego i zniwelowanie narastających od lat podziałów przejawiających się niemal we wszystkich sferach życia społecznego. W efekcie zamiast efektu „America united” po czterech latach rządów Bidena Ameryka stała się jeszcze bardziej „divided”. Nie udało się także znaleźć rozwiązania takich problemów jak: kryzys opioidalny, dostępność do ochrony zdrowia z uwagi na jej ogromne koszty, ani ograniczyć powszechnej dostępności do broni palnej⁵⁹, co każdego roku w USA jest przyczyną śmierci około 40 tys. osób⁶⁰.

„The Bidenomics investment boom in red America”, Brookings Institute, 11 grudnia 2024 r., <https://www.brookings.edu/>.

⁵⁷ A.J. Blinken, „America’s strategy of renewal”, 1 października 2024 r., <https://www.foreign-affairs.com>.

⁵⁸ Ukraine Support Tracker, op. cit.

⁵⁹ Problemu nie udało się rozwiązać niezależnie od przyjęcia w 2022 r. ważnej ustawy dwupartyjnej dotyczącej wzmocnienia kontroli sprzedaży broni dla osób poniżej 21 roku życia oraz wydania przez prezydenta w 2023 r. rozporządzenia wykonawczego o zaostrzeniu kontroli sprzedaży broni palnej.

⁶⁰ J. Gramlich, „What the data says about gun deaths in the U.S.”, Pew Research Center (blog), 26 kwietnia 2023 r., <https://www.pewresearch.org>; USAFacts, „How many people die from gun-related injuries in the US each month?”, USAFacts, dane według aktualizacji z 9 grudnia 2024 r., <https://usafacts.org>.

Bez wątplenia łatwiej wskazać osiągnięcia tej administracji w sferze wewnętrznej niż w polityce zagranicznej, a jednak paradoksalnie to właśnie kwestie związane z polityką krajową i kondycją gospodarczą miały kluczowe znaczenie w procesie wyborczym. W efekcie Joe Biden odszedł z urzędu z opuszczoną głową i pozostawił po sobie uczucie niedosytu i rozczarowania, czemu Amerykanie dali wyraz w wyborach, odrzucając kandydaturę Kamali Harris reprezentującej wizję jego administracji. Ostatecznie Joe Biden zakończył swoją prezydenturę z rekordowo niskim poparciem (38%)⁶¹, Kamala Harris całkowicie zniknęła ze sceny politycznej, a Demokraci musieli się skupić na poszukiwaniu źródeł porażki oraz lidera, który mógłby wydzwignąć ich z kryzysu.

* * *

Rok 2024 w przypadku Stanów Zjednoczonych był niezwykle burzliwy, pełen zwrotów akcji i bezprecedensowych wydarzeń, z których najważniejsze to: brutalna kampania wyborcza, dwie próby zamachu stanu na Donalda Trumpa, wymiana Joego Bidena na Kamalę Harris w wyścigu prezydenckim, a następnie wygrana Republikanów w wyborach prezydenckich i kongresowych. Wybór Donalda Trumpa na prezydenta i przejęcie przez Republikanów kontroli nad obiema izbami Kongresu spowodowały z jednej strony uspokojenie nastrojów wewnętrznych w USA (Demokraci nie podważyli wyników wyborów i szybko uznali swoją porażkę, co raczej nie byłoby takie oczywiste w przypadku porażki Republikanów), a z drugiej ogromne przyspieszenie w zakresie działań mających na celu skuteczne przejęcie władzy i szybką realizację obietnic wyborczych. Prezydent i jego współpracownicy zastosowali taktykę zasypania mediów i opinii publicznej ogromną liczbą decyzji i działań jednocześnie. W połączeniu z kontrowersyjnymi pomysłami i prowokacyjnymi wypowiedziami w stosunku do partnerów międzynarodowych⁶² miały one na celu wywołanie wśród wyborców wrażenia siły i wielkiej sprawczości nowej administracji od początku kadencji oraz wzmocnienia pozycji władzy prezydenta USA. Ponadto ich masowy charakter miał spowolnić możliwość blokowania niekonstytucyjnych decyzji przez sędziów, a szum medialny i chaos informacyjny odwrócić uwagę od ewentualnych wpadek czy zaniedbań nowej administracji. Po kilku tygodniach od przejęcia władzy poziom akceptacji dla podejmowanych działań niemal dokładnie odzwierciedlał podziały i preferencje wyborcze, przy czym, jak pokazał sondaż Pew Research z początków lutego 2025 r., nieco więcej było niezadowolonych (51%) niż

⁶¹ Był to jeden z najgorszych historycznych wyników poparcia dla odchodzącego prezydenta (Gallup, „Presidential approval ratings – Joe Biden”, op. cit.).

⁶² Na przykład wspomniane już wcześniej pomysły: przyłączenia Kanady do USA, przejęcia Kanału Panamskiego, zakupu Grenlandii, stworzenia riwieri w Strefie Gazy czy ingerencja w procesy wyborcze w krajach UE.

zadowolonych (47%)⁶³. Natomiast z perspektywy międzynarodowej, a szczególnie ze strony tradycyjnych partnerów USA, nowa odsłona *America First* rodziła ogromny niepokój i obawy co do przyszłości sojuszy i stabilności porządku międzynarodowego.

United States in 2024: America and the world in the shadow of the presidential election

The year 2024 marked a pivotal moment for both the United States and the global community, with over 60 elections taking place worldwide. Among these, the US presidential election stood out as a particularly significant event. The prolonged campaign, spanning more than a year, contributed to heightened political tensions within the US. Consequently, the administration's policy decisions, both domestically and internationally, were heavily influenced by electoral considerations. During this period, the Biden administration focused on consolidating existing initiatives while navigating the complexities of the election cycle. This context, combined with pressing international issues, resulted in a slowdown in various processes and a legislative gridlock. Despite favourable macroeconomic conditions in the US, consumer confidence remained subdued, exerting a substantial impact on the election outcome. The ultimate defeat of the Democratic Party was unexpected, especially given the consistently tight polling margins that persisted throughout much of the campaign. The campaign was further complicated by unforeseen events, including two assassination attempts on Donald Trump and the unprecedented substitution of Joe Biden with Kamala Harris as nominee late in the campaign. Conversely, the Republican Party's success in securing majorities in both congressional chambers, coupled with Donald Trump's victory in both the popular and electoral vote, set the stage for the implementation of campaign promises and the realization of a vision for a „new golden age of America.”

Keywords: United States, EU, Russia, China, Ukraine, Joe Biden, Kamala Harris, Donald Trump, elections, migration, US economy, Elon Musk

Słowa kluczowe: Stany Zjednoczone, UE, Rosja, Chiny, Ukraina, Joe Biden, Kamala Harris, Donald Trump, wybory, migracja, gospodarka USA, Elon Musk

⁶³ Pew Research Center, „Public anticipates changes with Trump but is split over whether they will be good or bad”, Pew Research Center Report, 7 lutego 2025 r., rozdział 1, s. 9–18, https://www.pewresearch.org/wp-content/uploads/sites/20/2025/02/PP_2024.7.2_views-of-trump_REPORT.pdf.